

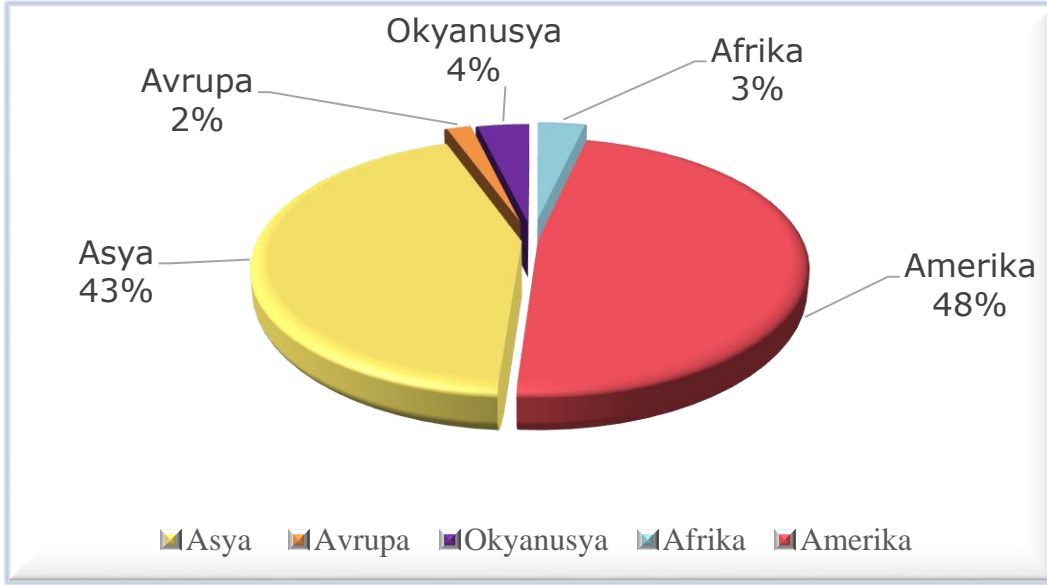

ÜRÜN MASALARI MERCİMEK BÜLTENİ

KASIM 2019

DÜNYA MERCİMEK ÜRETİMİ

Grafik 1. Dünya mercimek üretim alanları dağılımı

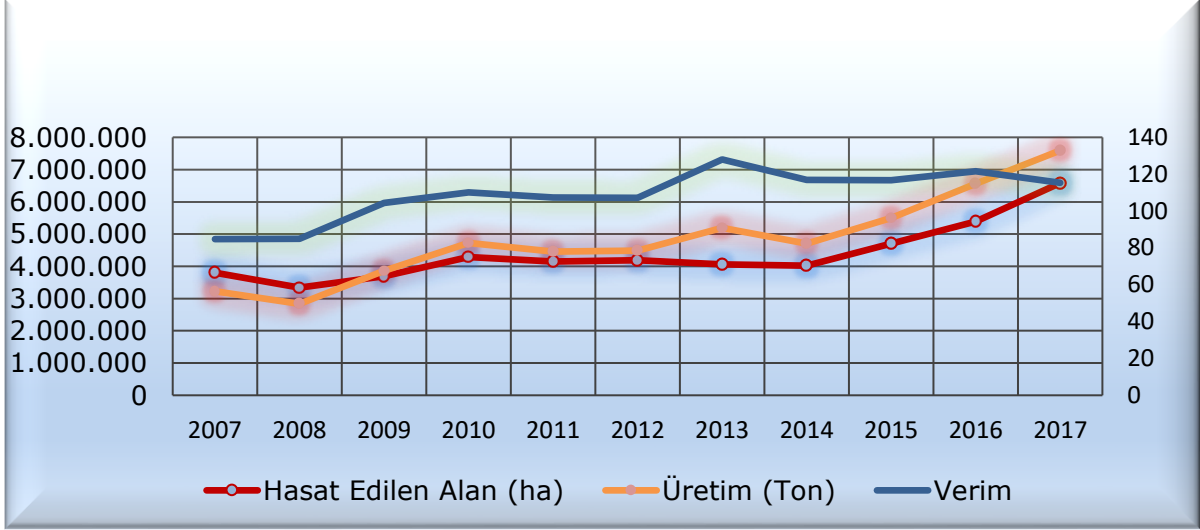
Kaynak:FAOSTAT (2007/2017 ortalama)

İnsan beslenmesinde yer alan gıdalar başlıca bitkisel ve hayvansal orijinli olmak üzere 2'ye, bitkisel orijinli gıdalar ise tahıllar, yağlı tohumlar ve baklagiller olmak üzere 3 alt gruba ayrılmaktadır. Baklagillerin önde gelen çeşitlerinden olan mercimek sadece insan beslenmesi açısından değil, samanındaki protein değeri ile hayvansal gıdalardaki protein açığının kapatılmasında (1 ton baklagil sapı, 8 ton tahıl sapına eşittir) önemli protein kaynaklarından biridir. Baklagiller içinde en yüksek protein değeri mercimekte bulunmaktadır. Başta B vitamini ve Fe olmak üzere Ca, Mn, Na, Cu, Zn ve P mineralleri açısından da oldukça zengindir.

Mercimek dünya üzerinde genellikle ılıman ve subtropik iklimlerde yetiştirilmektedir. Dünya mercimek üretiminin %43'ü Asya, %48'i Amerika, %4'ü Okyanusya, %3'ü ise Afrika kıtasında yapılmaktadır. Ülkemizde ise Karadeniz bölgesi hariç her yerde yetiştirilebilmektedir.

Dünya mercimek üretimi giderek artmaktadır. Özellikle alan artışı ve verim artışı neticesinde son 10 yılda üretim %135 oranında artmıştır. Özellikle Kanada 1972 yılına kadar mercimek üretimi bulunmayan bir ülke iken 2017 FAO verilerine göre dünya üretiminin %49'una sahip bir ülke konumuna gelmiştir.

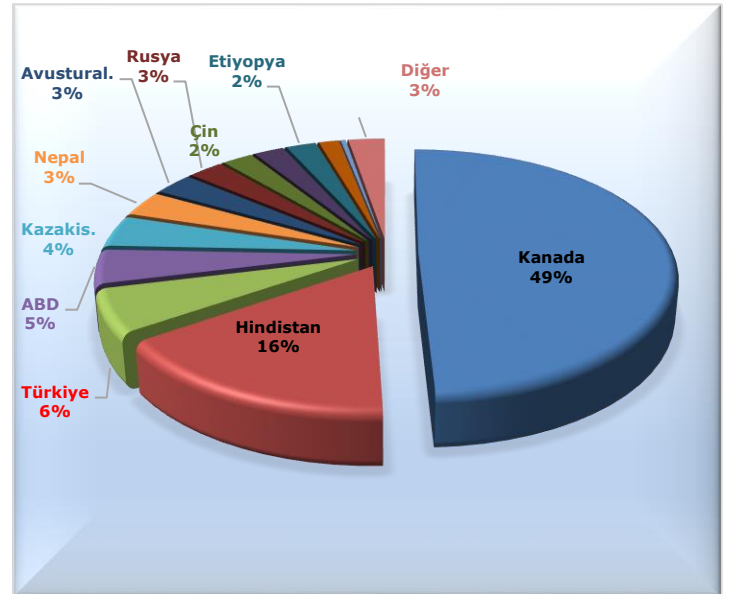
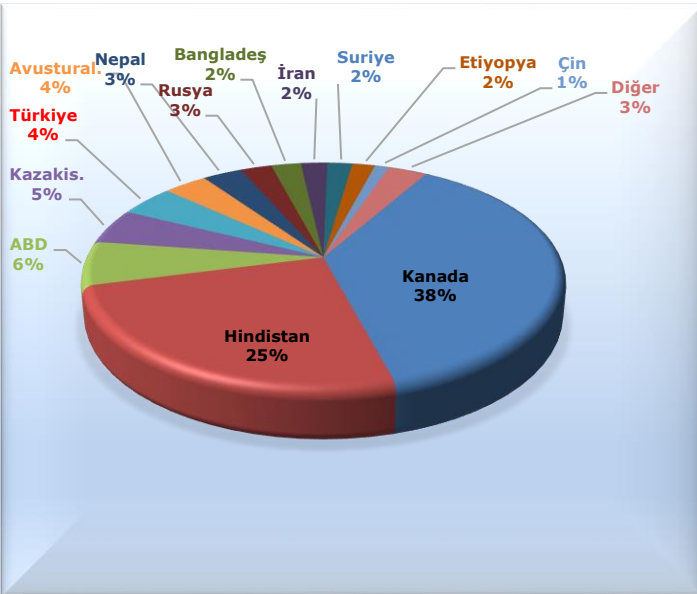
Grafik 2. Dünya mercimek alan, üretim, verim grafiği (FAOSTAT)

Ülkemiz mercimek üretimi açısından 2017 yılı rakamlarına göre dünya sıralamasında Kanada ve Hindistan'dan sonra 3. sırada yer almaktadır. Alan sıralamasında ülkemizden önce yer alan Kazakistan ve ABD verim düşüklüğü nedeni ile üretim sıralamasında ülkemizden sonra yer almaktadır. Verim bakımından ise ülkemiz 7. sırada yer almaktadır. Özellikle değişen iklim şartları üzerine yapılan simülasyonlarda, Amerika kıtasının iklim değişikliğinden en fazla etkilenen ve etkilenecek olan bölgeler arasında bulunduğu belirtilmektedir. Bu durumda ilerleyen yıllarda verim kayıplarının artacağı da söylenebilir. Ancak aynı tehlike (Amerika kıtası kadar olmasa da) ülkemiz için de söz konusudur. Sıcaklık ve yağış rejimi değişiklikleri doğa koşullarına hassas ve genellikle kuru alanlarda yetiştirilen mercimek verimini direk olarak etkileyen unsurlardır.

Grafik 3. Dünya 2017 yılı mercimek üretim alanlarının ülkeler arasındaki dağılımı (FAOSTAT)

Grafik 4. Dünya 2017 yılı mercimek üretim miktarının ülkeler arasındaki dağılımı (FAOSTAT)

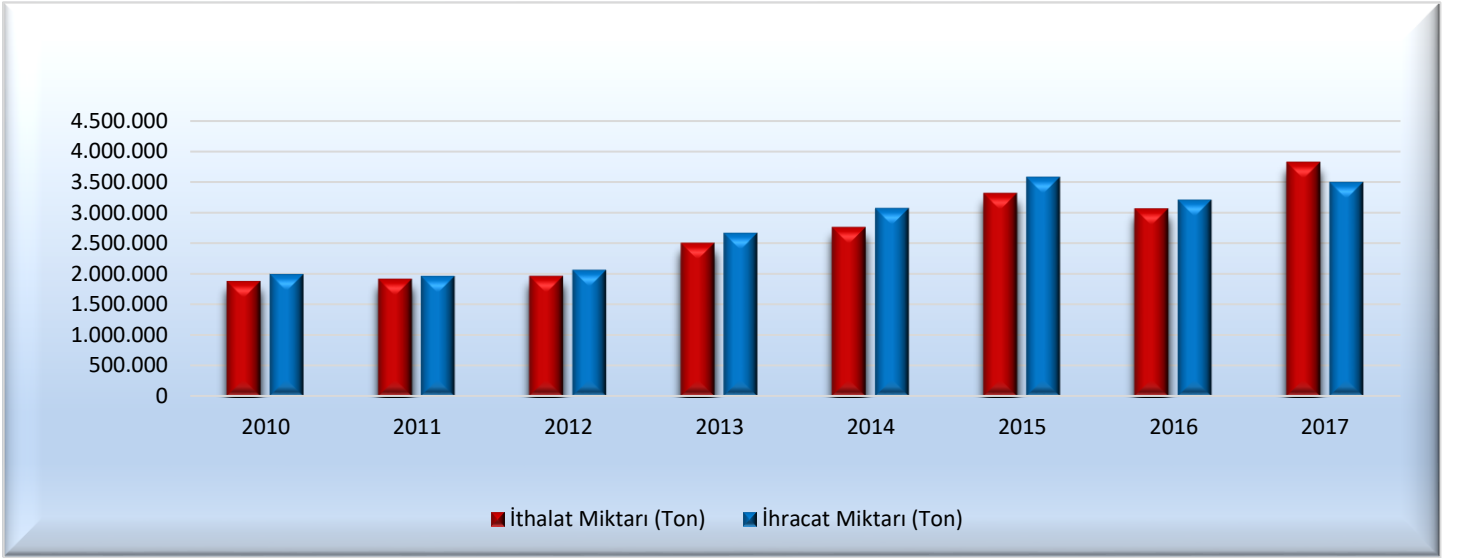

DÜNYA MERCİMEK TİCARETİ

Dünya genelinde nohut mercimekten daha fazla üretilmesine rağmen mercimek uluslararası ticarete daha fazla miktarlarda konu olmaktadır. Dünyada belli ülkelerde yoğunlaşan mercimek tarımı nedeni ile (FAO 2017 verilerine göre 52 üretici ülke, ithalatçı 190 ülke) dış ticarete konu miktarlar da artmaktadır. TradeMap 2018 yılı verilerine göre 193 ülke ithalat gerçekleştirmiştir.

Dünya dış ticaretine konu mercimek miktarı Grafik 5'de yer almaktadır. 2017 FAO verilerine göre 2010 yılına göre ithalat miktarı %58 oranında artarken ihracat miktarı ise 54 oranında artış göstermiştir.

Grafik 5. 2010/2017 yılları arası dünya ithalat ve ihracat miktar değişimleri (FAOSTAT)

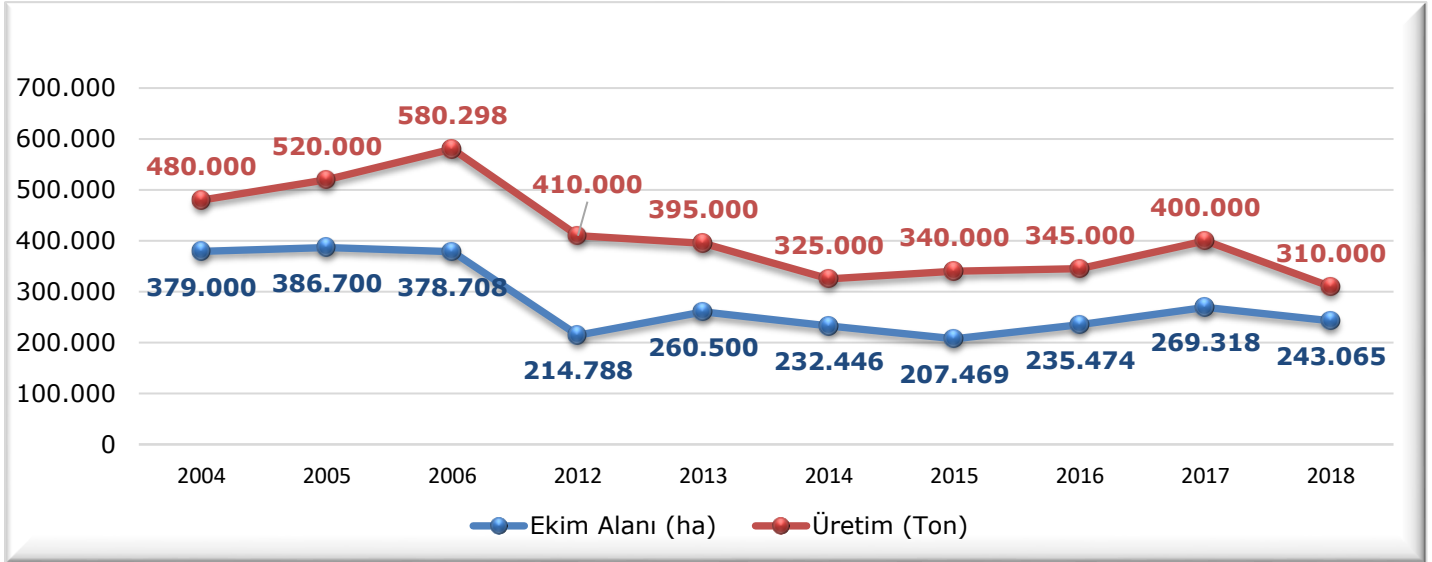

Üretim bakımından Kanada'dan sonra dünya sıralamasında 2. olarak yer alan Hindistan aynı zamanda 1 numaralı ithalatçı konumunda yer almaktadır. İklim değişikliğine bağlı olarak afet ve fırtınaların arttığı Hindistan için önümüzdeki yıllarda mercimek ithalatı miktarının artması da söz konusudur. Burada ithalat sıralamasında 2., ihracatta ise 4. sırada yer alan ülkemizin yaptığı ithalatların büyük bir kısmı DİR kapsamında gerçekleştirilmektedir. Ürün masaları kapsamında yapılan saha ziyaretleri esnasında ülkemizde ürün işleme tesisi bulunan bazı firmaların yurt dışı üretimlerini ülkemizde işleyerek Ortadoğu pazarına sundukları görülmüştür.

ÜLKEMİZDE MERCİMEK ÜRETİMİ VE DIŞ TİCARETİ

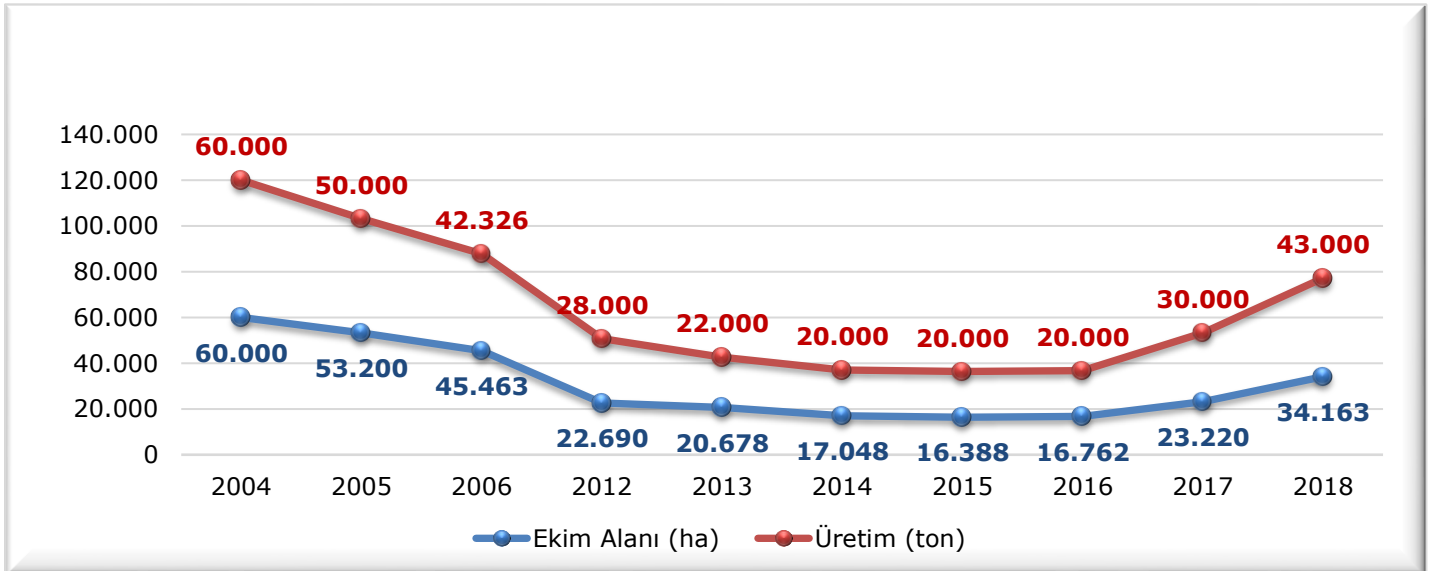
Ülkemizde diğer baklagil ürünleri gibi bir dönem düşüş yaşayan mercimek üretimi; yapılan destekleme ve proje uygulamaları ile göreceli bir artış göstermeye başlamış ise de istenen seviyelerde değildir. Yine yeşil mercimek üretiminde de istenilen seviyelere ulaşamamıştır. 2017 TÜİK verilerine göre kırmızı mercimek için yeterlilik oranı %89,6 iken yeşil mercimek için %56,5'dir. Kişi başı tüketim ise kırmızı mercimek için 5 kg/yıl, yeşil mercimek için 0,6 kg/yıl. Ülkemiz yemek kültürü içerisinde kırmızı mercimeğin önemli bir yeri olması tüketim miktarını da arttırmaktadır.

Grafik 6. Ülkemiz yıllara göre kırmızı mercimek alan ve üretim grafiği

Kaynak: TÜİK

Grafik 7. Ülkemiz yıllara göre yeşil mercimek alan ve üretim grafiği

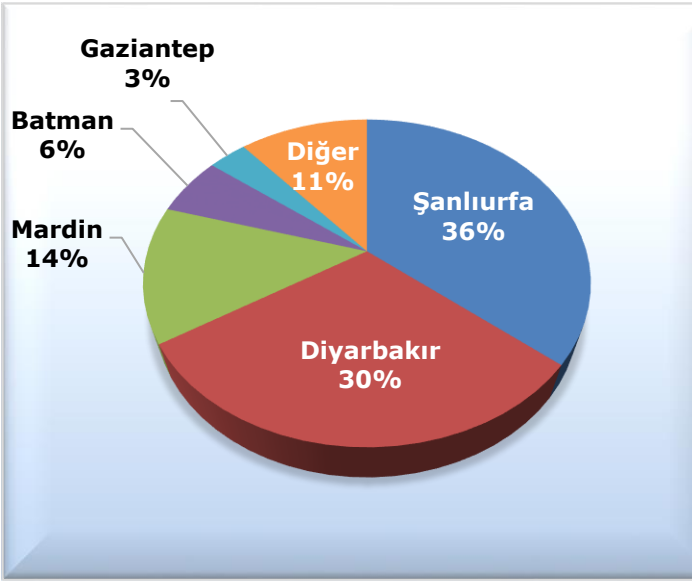

Kaynak: TÜİK

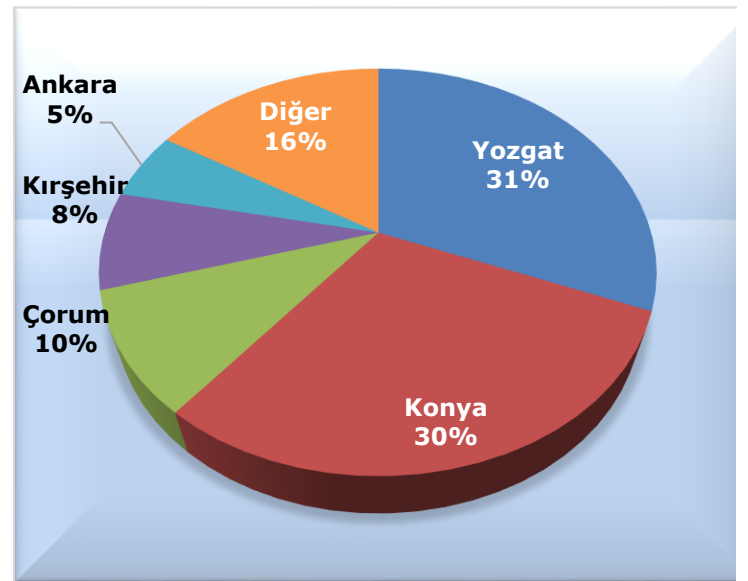
Ülkemizde kırmızı mercimek yoğun olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yetiştirilirken, yeşil mercimek Orta Anadolu Bölgesinde yetiştirilmektedir. Ancak kırmızı mercimek üretimimizin yaklaşık %80'lik kısmı Şanlıurfa, Mardin ve Diyarbakır illerince gerçekleştirilmesi, iklim kısıtının etkilerinin direk olarak rekolteye yansımaya neden olmaktadır.

Türkiye rekoltesinin yaklaşık %80'ine sahip olan Diyarbakır, Şanlıurfa ve Mardin'de ortaya çıkan kuraklık, aşırı yağış gibi olumsuz iklimsel olaylar ülke rekoltesini de etkilemektedir. Üç ilimiz dışında da kırmızı mercimek üretiminin yaygınlaştırılması iklimsel risklerin dağıtılması açısından (nohutta, buğday ve arpada olduğu gibi) oldukça önemlidir.

Grafik 8. 2018 yılı kırmızı mercimek üretimi alanı iller dağılımı (TÜİK)

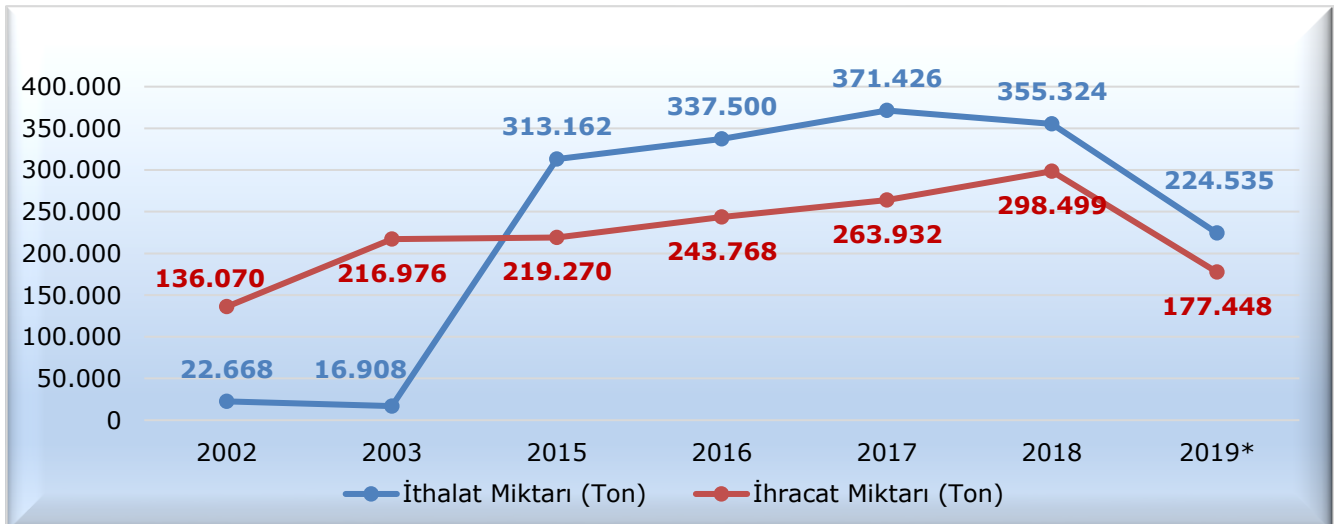

Grafik 9. 2018 yılı yeşil mercimek üretimi alanı iller dağılımı (TÜİK)

Yukarıda da bahsedildiği üzere Dünya dış ticaret istatistiklerinde, hem ithalat hem de ihracatta ilk sıralarda yer alan Türkiye'ye ait yıllara göre dış ticaret miktarı Grafik 10'da yer almaktadır.

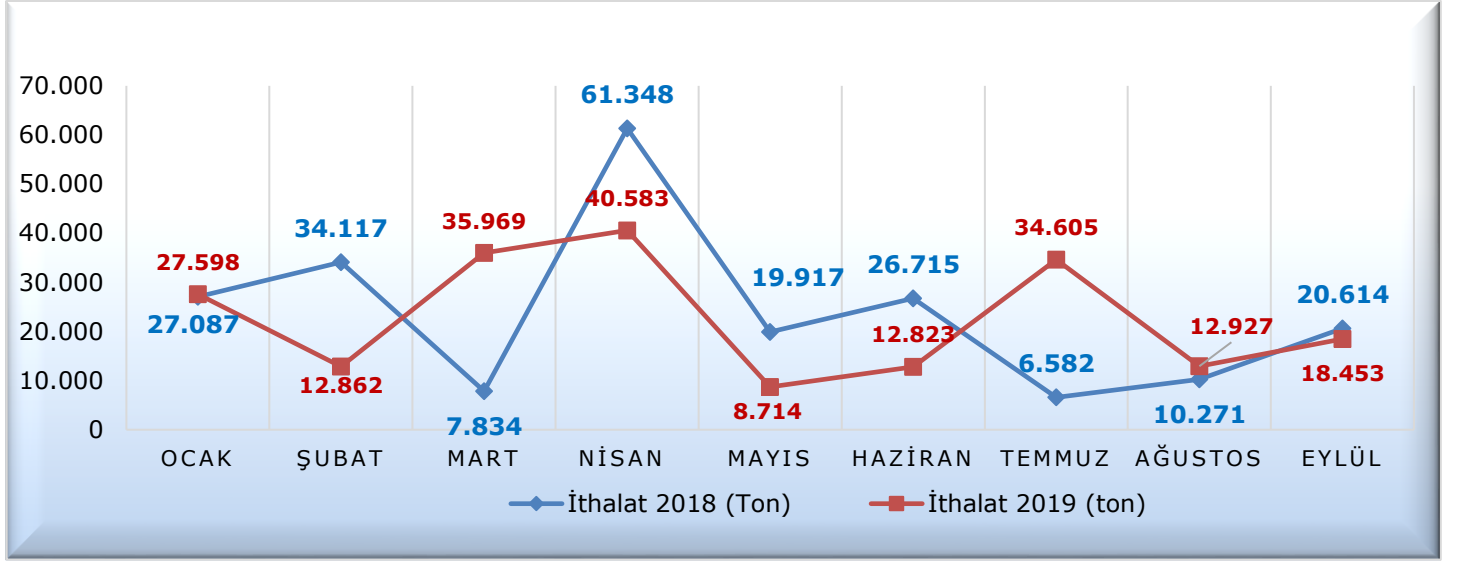
Grafik 10. 2002/2019 yılları ithalat ve ihracat miktarı değişimleri

Kaynak: TÜİK *:2019 / ilk 9 ay geçici rakamlar.

2019 yılı ilk 9 aylık ithalat miktarı 224.535 ton'la 90 milyon dolar iken ihracat miktarımız ise 177.448 ton ile 114 milyon dolar'a ulaşmıştır.

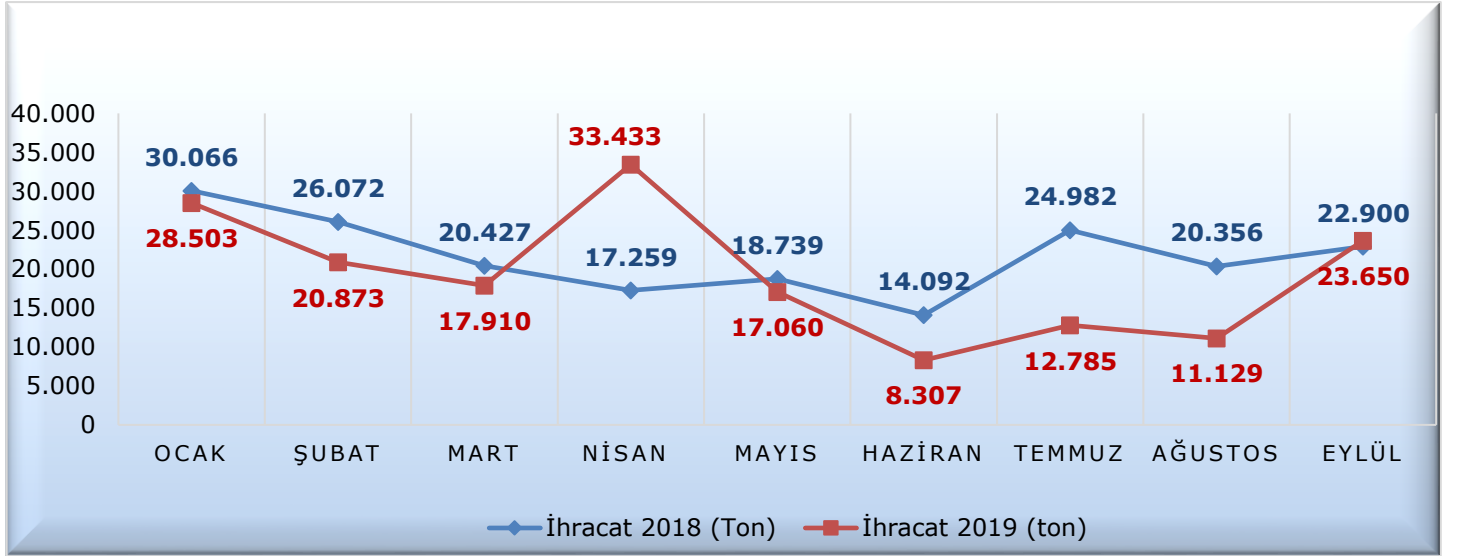
Grafik 11. 2018/2019 yıllı ithalatının aylara göre karşılaştırılması

Kaynak: TÜİK

2018 yılının ilk 9 aylık döneminde kümülatif ithalat miktarı 214.485 ton iken 2019 yılı aynı döneme tekabül eden kümülatif ithalat miktarımız 204.533 ton'dur. 2019 yılında 2018 yılına göre ithalatta yaklaşık 10 bin ton'luk azalma mevcuttur.

Grafik 12. 2018/2019 yıllı ihracatının aylara göre karşılaştırılması

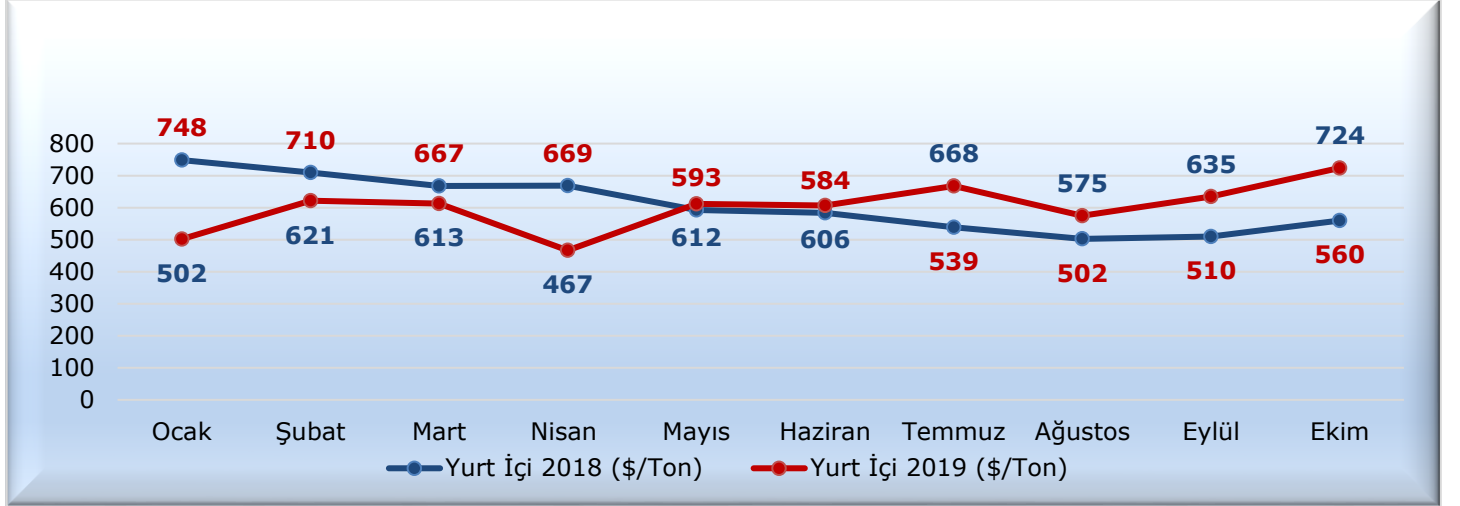

Kaynak: TÜİK

2018 yılı ilk 9 aylık dönemde kümülatif ihracat 194.894 ton iken 2019 yılı aynı dönemdeki ihracat miktarı 173.649 ton'dur Bir önceki yıla göre ihracat miktarındaki azalma 21.245 ton'dur.

2018/2019 yılı yurtiçi borsa fiyat ortalamaları karşılaştırmalı olarak Grafik 13'de yer almaktadır.

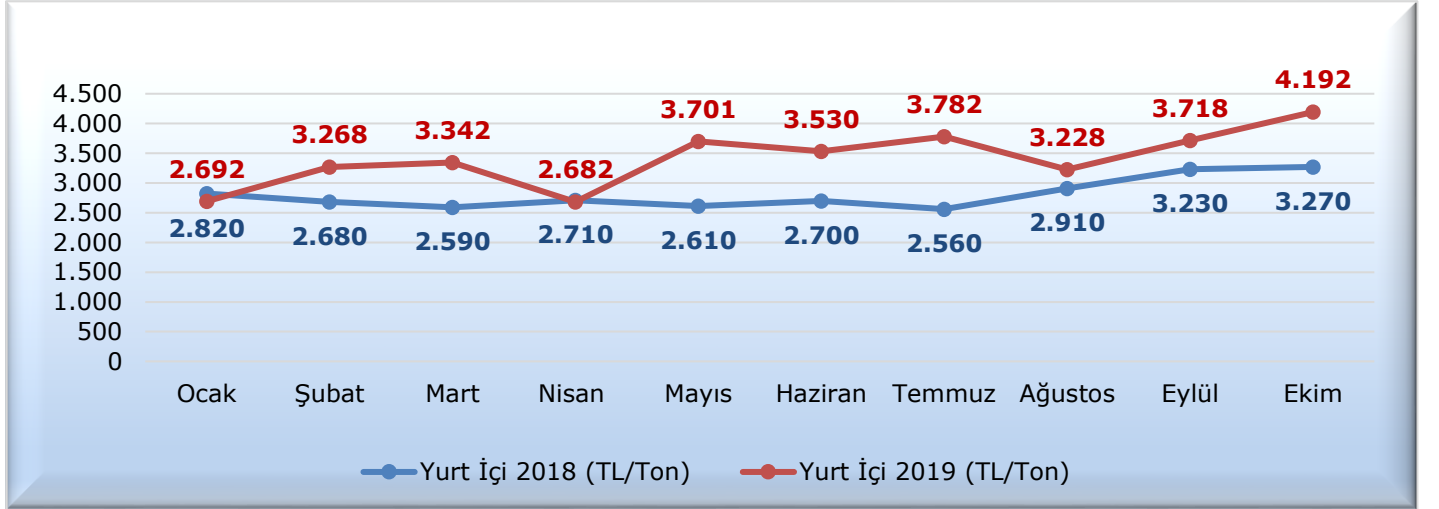
Grafik 13. Kırmızı iç mercimek 2018/2019 aylık yurt içi borsa fiyatları (\$/Ton)

Kaynak: TÜİK

Grafik 13'de 2018 ve 2019 yılı yurt içi fiyatları ABD Dolar'ı olarak yer almaktadır. Burada 2018 yılında yüksek başlayan fiyatların dolar olarak azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu durum 2018 yılı dolar kurunun ani yükselişi ile bağlantılıdır. Zira, Grafik 14'de yurt içi fiyatlar Türk Lirası olarak değerlendirilmiştir. Gerek 2018 yılında gerekse de 2019 yılı Nisan ayı hariç aynı dönemdeki fiyat artışları paralellik göstermektedir.

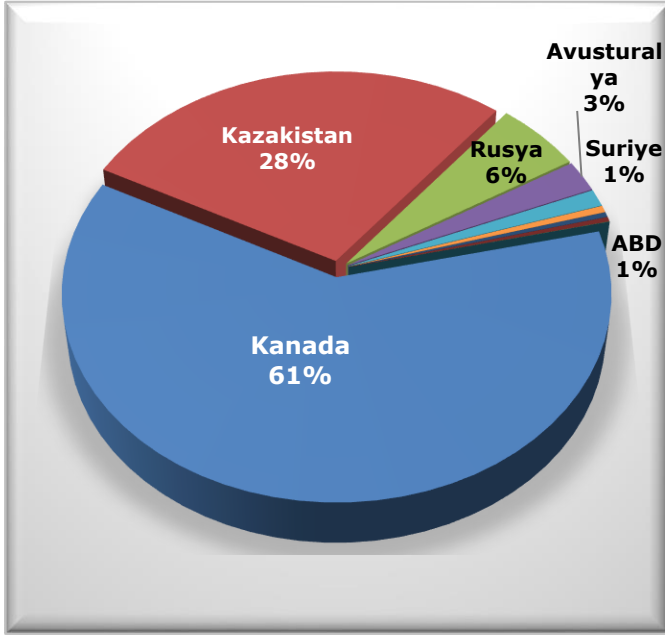
Grafik 14. Kırmızı iç mercimek 2018/2019 aylık yurt içi borsa fiyatları (TL/Ton)

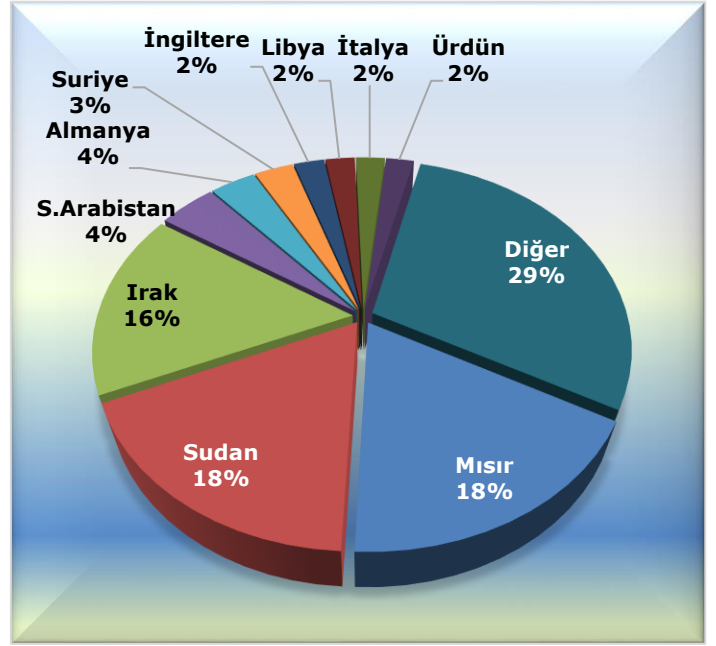
Kaynak: TÜİK

Ülkemizde dış ticaret bakımından önemli olan mercimek için 2017/2018 üretim döneminde gerçekleştirilen dış ticaret ve bu ticaretin ülkeler arasındaki dağılımı Grafik 15 ve Grafik 16'de yer almaktadır.

Grafik 15. Ülkemiz 2018 yılı mercimek ithalatının ülkelere göre dağılımı

Grafik 16. Ülkemiz 2018 yılı mercimek ihracatının ülkelere göre dağılımı

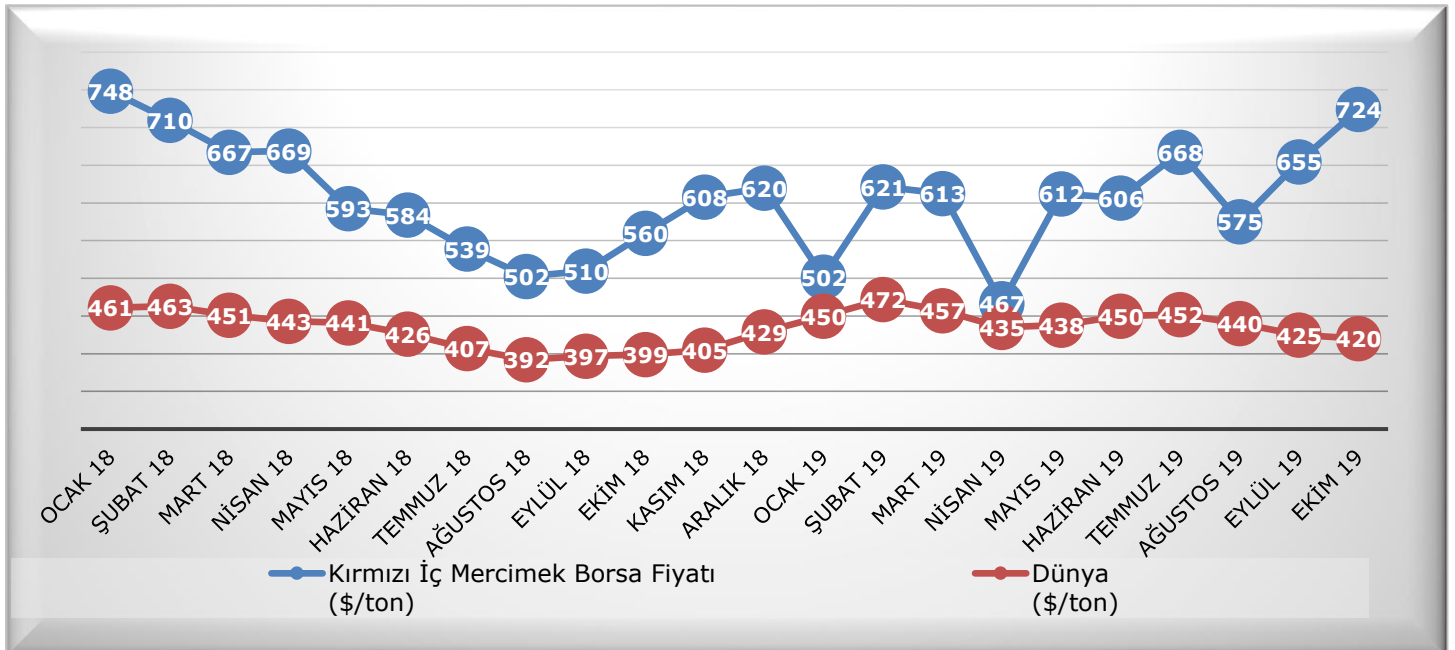

Kaynak: TradeMap

Grafik 15 ve 16'dan da görüleceği üzere ithalatta Kanada ve Kazakistan önemli yer tutarken ihracatta Ortadoğu ülkeleri önemli bir paya sahiptir.

Ülkemiz borsa fiyatları ve yurt dışı borsa fiyatları karşılaştırıldığında ülkemiz mercimeğinin yurt dışı fiyatlardan daha yüksek fiyata işlem gördüğü anlaşılmaktadır. (Grafik 17). Lezzet, aroma ve mikro element bakımından zengin olan ülkemiz mercimeği dış ticarete de yüksek fiyatlara alıcı bulmaktadır.

Grafik 17. Kırmızı iç mercimek 2018/2019 yılları yurt içi yurt dışı borsa fiyatları karşılaştırması

Kaynak: TMO

DEĞERLENDİRME

Ülkemiz iklimsel olarak Mercimek üretimine uygundur. Ancak üretici alışkanlıkları, mercimeğin nohuta göre iklimsel faktörlerden daha çabuk etkilenmesi, hasat zorlukları ve kayıpları gibi nedenlerle üretici tarafından tercih edilmemektedir. Özellikle dış ticaret hacmi yüksek olan kırmızı mercimeğin Orta Anadolu çiftçisine benimsetilmesi, yaygınlaştırılması oldukça önemlidir. Böylelikle iklimsel riskler yurt geneline dağılmış olacak bölgesel rekolte kayıplarının ülke geneline etkisi daha düşük olacaktır.

Kalite standartları belirlenmeli, ithal ürün farklılıkları ortaya konulmalı, pazar değeri arttırılmalıdır. Pazar değerinin arttırılması amacıyla kalite standartları, coğrafi işaret alınması ve markalaşma faaliyetlerinin yapılması gerekmektedir. Özellikle ekim nöbeti uygulamalarında üreticinin baklagillere yönlendirilmesi ile ülkemiz baklagil rekoltesi arttırılır iken doğal kaynaklarımızın sürdürülebilir kullanımının da sağlanması yönünde de fayda sağlanacaktır.

2018 yılında dolar kurunun ani yükselişine bağlı olarak girdi fiyatlarının aşırı artışı ile 2018 yılı ekim döneminde mercimek üreticisi nohuta yönelmiş, nohut üretici sayısında, alanda ve üretimde artışlar yaşanmıştır. Bununla birlikte 2019 yılında açıklanan TMO alım fiyatı (nohut için 3,30 TL/kg, kırmızı mercimek için 2,5 TL/kg) mercimek üreticisi tarafından yeterli görülmemiştir. Özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki hayvancılık işletmesi bulunan üreticiler hariç diğer mercimek üreticileri nohuta yönelme eğilimindedirler. Bu nedenle, 2020 üretim sezonunda mercimek üretim alanı ve üretici sayısında kayıp yaşamamak adına en azından nohut alım fiyatı ile aynı olarak, 2020 yazlık üretimi için ekim zamanından önce alım fiyatının açıklanması önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'de mercimek dış ticaret hacminde olumlu gelişmenin sağlanabilmesi amacı ile;

• Nohut ve mercimek için destekleme kaleminde farklılığın oluşturulması

• Mercimek üreticisinin başka ürünlere yönelmesini önlemek adına, nohut ile aynı ya da yüksek olarak TMO alım fiyatının 2020 yazlık üretim sezonu ekiminden önce açıklanması

• İthal ve yerli üretim farklılıklarının ortaya konularak ürünün pazar değerinin arttırılması

• İklimsel risklerin dağılımını sağlamak amacı ile Orta Anadolu başta olmak üzere özel projelerin uygulanarak mercimek üretiminin yaygınlaştırılması

Gerekmektedir...

HAZIRLAYAN
Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü
Tarım Havzaları Daire Başkanlığı
Bilgi için: 0 312 258 84 03

